

БҰЙРЫҚ

№ 05-03-7-1122

Астана қаласы

ПРИКАЗ

№ *05-03-7-1122*

город Астана

«Қазаэронавигация» РМК жұмыскерлеріне арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы

«Қазаэронавигация» РМК Жарғысының 26-тармағының 6) тармақшасына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған «Қазаэронавигация» РМК жұмыскерлеріне арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі нұсқаулығы бекітілсін.

2. Әкімшілік және кадрлық жұмыс департаменті осы бұйрықтың 1-тармағында көрсетілген құжатты ans.kz интернет ресурсында «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл» бөлімінде орналастырсын.

3. Басқарушы директор – аппарат басшысы Б.С. Смагулов осы бұйрықты құрылымдық бөлімшелердің басшылары мен жұмыскерлеріне мәлімдесін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын өзім бақылаймын.

5. Осы бұйрық оған қол қойылған күннен бастап күшіне енеді.

Бас директор

Ф. Богдашкин

«Қазақэронавигация» РМК

бас директорының

2025 жылғы «18» 12 № 05-03-4
бұйрығына қосымша 1122

«Қазақэронавигация» РМК жұмыскерлеріне арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі нұсқаулық

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы «Қазақэронавигация» РМК жұмыскерлеріне арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі нұсқаулық (бұдан әрі – Нұсқаулық) Қазақстан Республикасының заңнамасына және «Қазақэронавигация» РМК-ның (бұдан әрі – Кәсіпорын) Комплаенс қызметі туралы ереженің 15-тармағына сәйкес әзірленді.

1.2. Нұсқаулықтың ережелері Кәсіпорынның барлық жұмыскерлері үшін міндетті.

2. Терминдер мен анықтамалар

2.1. Нұсқаулықта пайдаланылатын терминдер заңнамада және Кәсіпорынның актілерінде белгіленген мәндерде қолданылады:

2.1.1. **Пара бопсалау** – тұлғаның пара берушінің немесе ол өкілдік ететін тұлғалардың заңды мүдделеріне залал келтіруі мүмкін әрекеттер жасау қатерімен пара бопсалауы немесе ол құқық қорғау мүдделері үшін зиянды зардаптарды болдырмау мақсатында пара беруге мәжбүр болатын жағдайларды қасақана жасауы;

2.1.2 **Пара беру** – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілетті тұлғаға немесе оған теңестірілген тұлғаға немесе жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын тұлғаға немесе лауазымды тұлғаға, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды тұлғасына жеке өзі немесе делдал арқылы пара беру;

2.1.3. **Тәртіптік комиссия** – тәртіптік теріс қылық жасау мән-жайларын толық, жан-жақты және объективті анықтау және жұмыскерге қатысты жазалау шарасы туралы ұсынымдар шығару мақсатында қызметтік тергеп-тексеру материалдарын қарау және/немесе тәртіптік теріс қылыққа қатысты фактілерді зерттеу үшін құрылатын Кәсіпорынның алқалы органы;

2.1.4. **Лауазымды тұлға** – Кәсіпорында ұйымдастырушылық-өкімдік немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды орындайтын тұлға;

2.1.5. **Комплаенс-қызмет** - негізгі міндеті Кәсіпорын мен оның жұмыскерлерінің Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-

қимыл туралы заңнамасын сақтауын қамтамасыз ету болып табылатын құрылымдық бөлімше;

2.1.6. Сыбайлас жемқорлық – Кәсіпорынның лауазымды тұлғаларының жеке өзі немесе делдалдар арқылы мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе шығарып алу мақсатында өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктері мен олармен байланысты мүмкіндіктерін заңсыз пайдалануы, сол сияқты игіліктер мен артықшылықтар беру жолымен осы тұлғаларды сатып алуы;

2.1.7. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық – заңмен әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық белгіленген, сыбайлас жемқорлық белгілері бар құқыққа қарсы кінәлі әрекет (іс-әрекет немесе әрекетсіздік);

2.1.8. Пара алу – лауазымды тұлғаның жеке өзі немесе делдал арқылы ақша, бағалы қағаздар, өзге мүлік, мүлікке құқық немесе мүліктік сипаттағы пайда түрінде өзі немесе басқа тұлғалар үшін әрекет жасағаны (әрекетсіздігі) үшін пара алуы, егер мұндай іс-әрекеттер (әрекетсіздік) осы тұлғаның қызметтік өкілеттігіне кіреді немесе ол лауазымдық жағдайына қарай осындай іс-әрекеттерге (әрекетсіздікке), сол сияқты жалпы қамқоршылық немесе жол беруге ықпал ете алады;

2.1.9. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – өз өкілеттіктері шегінде Кәсіпорынның сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде Кәсіпорында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ олардың зардаптарын жою жөніндегі шаралар кешені;

2.1.10. Жұмыскер – Кәсіпорынмен еңбек қатынастарында тұрған және жұмысты еңбек шарты бойынша тікелей орындайтын тұлға.

2.2. Осы Нұсқаулықта пайдаланылған, бірақ анықтамасы жазылмаған терминдер Қазақстан Республикасының заңдарына және Кәсіпорынның ішкі актілеріне сәйкес түсіндіріледі.

3. Пара алу және пара беру

3.1. Пара алу және пара беру өзара байланысты құқыққа қайшы әрекеттер болып табылады және бірыңғай қылмыстық модельдің екі жағын білдіреді. Пара заңсыз сыйақы алатын тұлғаның (пара алушының) және оны беретін тұлғаның (пара берушінің) барын білдіреді.

3.2. Пара алу, әсіресе бір топ адам жасаса не заңды немесе заңсыз іс-әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар немесе пайда алу болып табылатын бопсалаумен бірге жасалса, неғұрлым қауіпті лауазымдық қылмысқа жатады.

3.3. Пара беру лауазымды тұлғаны заңды немесе заңсыз іс-әрекеттер (әрекетсіздік) жасауға не жалпы қамқоршылық немесе қызмет бойынша жол бергені үшін көтермелеуді қоса алғанда, пара берушінің пайдасына артықшылықтар беруге көндіруге бағытталған құқыққа қайшы іс-әрекетті білдіреді.

3.4. Параның заттары, оның ішінде келтірілген мысалдармен шектелмей:

1) валютаны, бағалы қағаздарды, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдарды, тұрмыстық және өзге де мақсаттағы тауарларды қоса алғанда, ақша, құндылықтар, жылжымалы және жылжымайтын мүлік;

2) қызметтерге ақы төлеуді, емдеуді, жөндеу және құрылыс жұмыстарын, туристік және санаториялық жолдамаларды, ойын-сауық және өзге де шығыстарды өтеусіз не төмендетілген құн бойынша төлеуді қоса алғанда, мүліктік сипаттағы пайда;

3) заңсыз сыйақының бүркемеленген нысандары, мысалы: жалған борышпен несие беру, тауарларды көтеріңкі бағамен сатып алу, жалақы төлей отырып, жалған еңбек шарттарын ресімдеу, сөз сөйлегені немесе жариялағаны үшін қаламақыны жоғарылату, борышты есептен шығару, жалдау ақысын азайту, сыбайлас жемқорлық пайдасын жасыруға бағытталған өзге де әрекеттер.

3.5. Параны алудың дербес белгілері ретінде жалпы қамқоршылық немесе пара алуға жол беру танылады.

Жалпы қамқоршылыққа, атап айтқанда, лайықсыз көтермелеуге, лауазымын кезектен тыс және негізсіз көтеруге байланысты әрекеттер, сондай-ақ өндірістік қажеттіліктен туындамаған және мүдделер қақтығысы жағдайларын қоса алғанда, жұмыскердің немесе басшының жеке мүдделілігіне негізделген өзге де шешімдер немесе әрекеттер жатқызылуы мүмкін.

Адам құқық бұзушылықтың алдын алуға, жолын кесуге немесе табуға шаралар қолдануға тиіс және қолдануы мүмкін болған жағдайларда оны дайындауға, жасауға немесе жасыруға қасақана кедергі жасамауды пара алуға жол беруге жатқызған жөн.

3.6. Пара беру туралы ұсыныстар әртүрлі нысандарда көрініс табуы мүмкін, оның ішінде:

1) Кәсіпорынның лауазымды тұлғасына заңды тұлғаның атынан немесе мүддесі үшін пара затын заңсыз беру, ұсыну немесе уәде беру;

2) пара міндетті түрде қатаң сомада немесе материалдық құндылықтарда көрсетілмеуі мүмкін, бұл қызметтер, кепілдіктер немесе преференциялар, пара беруші үшін маңызды мәселелерді шешуге жәрдемдесу болуы мүмкін;

3) ықтимал пара беру туралы әңгіме басқаша сипатта болса, пара берушінің сөзі даулы мәселе оң шешілген кезде оның оған ақша беретіні немесе қандай да бір қызметтер көрсететіні туралы ашық мәлімдемелерді қамтымайтын бір құрамды сөйлемнен тұрады; бұл ретте ешқандай «қауіпті» сөздерге жол берілмейді;

4) әңгімелесу барысында пара беруші куәгерлер немесе аудио, бейнетехника, ымдау немесе мимика болған кезде бұл мәселені басқа жағдайда (басқа уақытта, басқа жерде) шешу мүмкіндігін талқылауға дайын екенін анық көрсетеді;

5) параның сомасы немесе сипаты айтылмайды, сонымен бірге тиісті цифрлар қағаз парағына жазылуы, калькуляторда немесе компьютерде жинақталуы және әлеуетті пара алушыға көрсетілуі мүмкін;

6) пара беруші күтпеген жерден әңгімені үзіп, материалдары бар папканы, конвертті, портфельді, папканы қалдырып, үй-жайдан шығып кетуі мүмкін.

4. Сыбайлас жемқорлық қауіпін туғызатын жағдайлар.

4.1. Осы нұсқаулықты іске асыру мақсатында Сыбайлас жемқорлық қауіпін туғызатын жағдай Кәсіпорын жұмыскерлерінің жеке мүдделілігі оның лауазымдық міндеттерін тиісінше орындауына әсер ететін немесе әсер етуі мүмкін және жұмыскердің өзінің жеке мүдделілігі мен азаматтардың, ұйымдардың, Кәсіпорынның құқықтарына және азаматтардың, ұйымдардың, Кәсіпорындардың заңды мүдделеріне зиян келтіруге әкеп соғуы мүмкін құқықтары мен заңды мүдделері арасында қайшылық туындайтын немесе туындауы мүмкін жағдай деп танылады.

4.2 Осы нұсқаулықты іске асыру мақсатында Сыбайлас жемқорлыққа жағдай жасайтын іс-әрекеттер Кәсіпорын жұмыскерлерінің мынадай іс-әрекеттері (әрекетсіздігі) деп танылады:

1) егер мұндай пайдалану заңнамада көзделмесе, өзінің материалдық мүдделерін не өзге адамдардың материалдық мүдделерін қанағаттандыруға байланысты мәселелерді шешу кезінде өзінің қызметтік өкілеттіктерін пайдалану;

2) шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде жеке немесе заңды тұлғаларға құқыққа сыйымсыз артықшылық беру;

3) Кәсіпорынға жұмысқа орналасу және мансап сатысы бойынша ілгерілеу кезінде заңнамада көзделмеген артықшылықтар (протекционизм, отбасылық, жерлестік) беру;

4) заңнамада көзделген жеке және заңды тұлғаларға ақпарат беруден негізсіз бас тарту, оны берудегі кідіріс, анық емес немесе толық емес ақпарат беру;

5) жеке және заңды тұлғалардан ұсынылуы заңнамада көзделмеген құжаттарды, материалдар мен ақпаратты талап ету;

6) сыпайылық пен қонақжайлылықтың жалпы қабылданған нормаларына сәйкес, сондай-ақ хаттамалық және өзге де ресми іс-шараларды өткізу кезінде назардың символдық белгілері мен символдық кәдесыйларды қоспағанда, адамдарға сыйлықтар беру және қызметтік емес қызметтер көрсету;

7) жеке және заңды тұлғаларға олардың құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыруға кедергі жасау;

8) өзінің лауазымдық функцияларын орындауға байланысты әріптестерінен, заңды тұлғалардан, азаматтардан және оларға жұмыс бойынша тәуелді өзге де адамдардан жалпы қамқорлығы немесе жұмыс бойынша рұқсат бергені үшін сыйлықтар немесе қызметтер қабылдау.

9) негізсіз артықшылықтар беруге немесе құқыққа қарсы қызметке тартуға бағытталған көрінеу заңсыз өкімдер беруді, сондай-ақ осындай фактілер туралы хабардар етуге кедергі келтіруді қоса алғанда, басшыны жұмыскердің сыбайлас

жемқорлық әрекеттер жасауына қысым жасау немесе итермелеу.

5. Жұмыскердің сыбайлас жемқорлық қауіп төндіретін жағдайға жол бермеу жөніндегі іс-әрекеттері.

5.1. Сыбайлас жемқорлыққа қауіп төндіретін жағдайлардың туындауына жол бермеу мақсатында Кәсіпорын жұмыскерлері:

1) лауазымдық міндеттерді атқару кезінде жұмыскердің өзінің не оның үлестес тұлғаларының жеке, мүліктік (қаржылық) немесе өзге де мүдделеріне байланысты, шешімдердің объективтілігі мен бейтараптығына ықпал етуге және міндеттерді адал атқаруға кедергі келтіретін мүдделер қақтығысы жағдайын жасауға қабілетті кез келген іс-әрекеттерді болғызбауға;

2) қызметтік, кәсіптік этика нормаларын және іскерлік мінез-құлық қағидаларын сақтау;

3) лауазымдық міндеттерді объективті орындауға күмән тудыруы мүмкін мінез-құлықтан аулақ болу, сондай-ақ олардың беделі мен Кәсіпорынға нұқсан келтіруі мүмкін жанжалды жағдайлардан аулақ болу;

4) келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфельдер, сөмкелер және т.б.) қараусыз қалдырмау;

5) келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, басшылыққа дереу баяндау.

5.2. Пара ұсынған немесе бопсалаған жағдайда жұмыскер келесі әрекеттерді орындауы керек:

1) сыбайлас жемқорлық қауіпін туғызатын жағдайлардың туындауына әкеп соғатын іс-әрекеттерді жасауға жол бермеу туралы түсіндіруге және тиісті іс-әрекеттер жасауды дереу тоқтатуды ұсыну;

2) қандай да бір ұсынылатын сыйақыны қабылдаудан сөзсіз нысанда бас тарту;

3) жұмыскер немесе өзге тұлға жұмыскердің лауазымдық міндеттерін жосықсыз және объективті атқаруына әкеп соғатын немесе әкеп соғуы мүмкін іс-әрекеттер жасауы туралы ұсыныспен (өтінішпен, талаппен) жұмыскерге жүгінген кезде көрсетілген ұсынысты (өтінішті, талапты) қанағаттандырудан анық, сөзсіз және біржақты нысанда бас тарту;

4) осы факті туралы жоғары тұрған басшылыққа қызметтік жазба түрінде баяндауға міндетті;

5) қылмыс белгілері болған кезде дайындалып жатқан құқыққа қарсы іс-қимыл туралы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе «1424» Call-орталығына жазбаша не ауызша хабарлама жіберуге міндетті.

5.3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс қимыл жөніндегі уәкілетті орган параны

ұсыну не бопсалау фактісі туралы хабардар еткен жағдайда мынаны көрсету қажет:

- кім (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, ұйымы) пара ұсынады немесе оны бопсалайды;
- ұсынылған немесе бопсаланатын параның мөлшері мен сипаты қандай;
- қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін пара ұсынылады немесе бопсалау жасалады;
- пара қай уақытта, қай жерде және қалай тікелей берілуі керек.

5.4. Әріптестер не Кәсіпорынның лауазымды тұлғалары тарапынан сыбайлас жемқорлық әрекеттері туралы мәліметтер болған кезде жұмыскерлер 2024 жылғы 25 маусымдағы № 05-03-7-434 бұйрығымен бекітілген «Қазақэронавигация» РМК жедел желі жұмысының регламентіне сәйкес өз басшылығы мен Комплаенс-қызметін хабардар ету жөнінде шаралар қабылдауға тиіс.

5.5. Бұл ретте жұмыскерлер мүмкіндігінше өз дәлелдері бойынша дәлелдемелік базаны (куәгерлер, құжаттар, хат-хабарлар, оның ішінде мессенджерлер, аудио және бейне материалдар және т.б. арқылы) ұсынады.

5.6. Кәсіпорын жұмыскерінің немесе лауазымды тұлғаның жеке және/немесе заңды тұлғалардан не Кәсіпорын жұмыскерлерінен сыбайлас жемқорлық әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) шағымдар түскен жағдайларда жұмыс берушінің актісімен 2025 жылғы 10 ақпандағы №05-03-7-70 бұйрығымен бекітілген «Қазақэронавигация» РМК ішкі тергеп-тексеру жүргізу қағидаларына сәйкес ішкі тергеп-тексеру тағайындалады.

6. Жұмыскерлердің сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық үшін жауапкершілігі.

6.1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманың қағидаттары мен талаптарын сақтамағаны үшін Кәсіпорын жұмыскерлері атқаратын лауазымына және атқаратын функцияларына қарамастан, Қазақстан Республикасының заңнамасына және Кәсіпорынның ішкі актілеріне сәйкес қылмыстық, әкімшілік, азаматтық-құқықтық, тәртіптік және материалдық жауаптылықта болады.

7. Қорытынды ережелер.

7.1. Нұсқаулықпен реттелмеген мәселелер Қазақстан Республикасының заңнамасымен және Кәсіпорынның ішкі актілерімен реттеледі.

7.2. Егер Нұсқаулықтың жекелеген тармақтары Қазақстан Республикасының заңнамасын, Кәсіпорын Жарғысын өзгерту нәтижесінде олармен қайшы келсе, Нұсқаулық Қазақстан Республикасының заңнамасына және Кәсіпорын Жарғысына қайшы келмейтін бөлігінде қолданылады.